

Atbalsts uzņēmējiem – teorijā un praksē

OLAFS
ZVEJNIEKS

Ja spriež pēc valdības uzvarošajiem ziņojumiem – uzņēmējdarbība krīzes laikā saņem daudzpusīgu atbalstu. Ja spriež pēc uzņēmēju paustajiem viedokļiem – tas drīzāk atgādina kontrastdušu – brīžiem silts, brīžiem auksts.

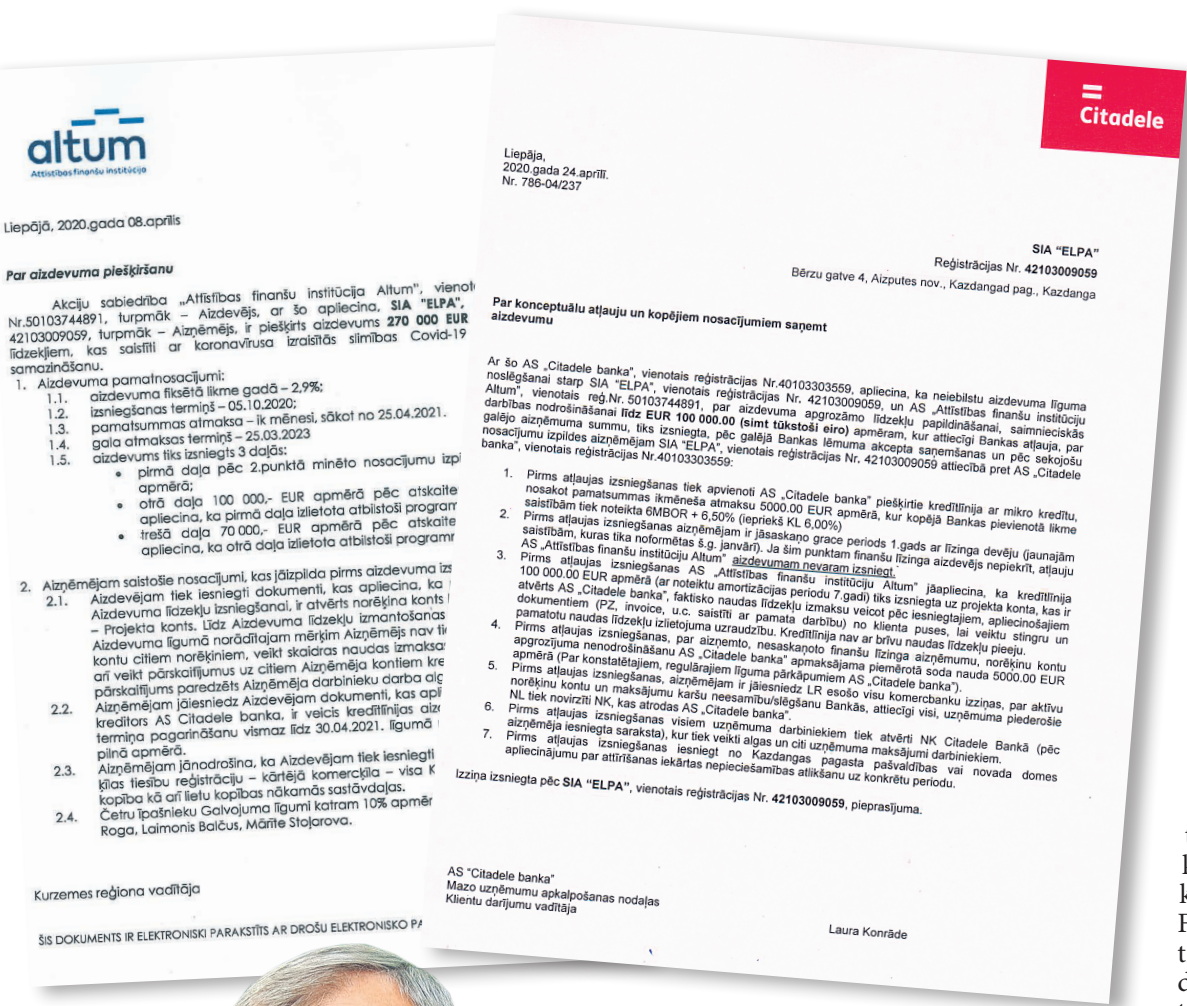
Ar šādu kontrastdušu aprīļa beigās saskārās arī Kazdangas novada piena pārstrādes uzņēmums "Elpa", tiesa gan, valsts šoreiz izpilda siltā ūdens lomu, bet aukstā šalts nāk no bankas "Citadele".

"Kad pēc deviņu dienu gaidīšanas uz atbildi saņemu bankas vēstuli, biju vienkārši satriekts," sašutumu neslēpj "Elpas" valdes priekšsēdētājs Gundars Sisenis. "Manā vērtējumā – banka dara visu, lai uzņēmums nevarētu saņemt valsts atbalstu, un tas var novest pie maksātnespējas."

Bet nu – par visu pēc kārtas. Koronavīrusa radītās ekonomiskās krīzes dēļ uzņēmuma apgrozījums samazinājies par 38% salīdzinājumā ar pagājušā gada pirmo ceturksni. Galvenais iemesls – skolu slēgšana, jo līdz šim uzņēmums lielu daļu produkcijas pārdeva sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumiem, kas apkalpoja skolas un bērnudārzus. Tāpat uzņēmums piedalījās programā "Skolas piens", kura kopš ārkārtējās situācijas ir slēgta. Kopumā tā produkcijas daļa, ko "Elpa" pārdeva valsts un pašvaldības uzņēmumiem, bija 30% no kopējās, kas ir ļoti liela produkcijas daļa Latvijas mērogā. Šajā situācijā uzņēmums izmantoja valsts piedāvājumu saņemt atbalstu apgrozāmo līdzekļu papildināšanai, lai varētu norēķināties par izejvielām, maksāt nodokļus un algas. 8. aprīlī "Elpa" saņēma no valsts finanšu institūcijas "Altum" pozitīvu atbildi par 270 000 eiro liela aizdevuma piešķiršanu trijās kārtās ar aizdevuma likmi – 2,9%. Taču uzņēmumam bija jāveic daži darbi, starp tiem – jāsaskaņo ar banku "Citadele" kredītlīnijas aizdevuma gala atmaksas termiņa pagarinājums vismaz līdz 2021. gada 30. aprīlim. Uzņēmums iesniedza bankai dokumentus un sāka gaidīt atbildi. Pēc deviņām dienām to arī saņēma – un tādu, kas faktiski neļauj uzņēmumam saņemt valsts palīdzību.

Publiski – jā, bet patiesībā –nē

"Citadele banka", kurā "Elpa" ir kredītlīnija un hipotēka, kādēļ tās piekrišana bija nepieciešama, izvirzījusi uzņēmumam virkni, Siseņa ieskatā, nesamērīgu un absurdu nosacījumu,

kuriem viņš nevar piekrist. Tos neizpildot, aizdevumu nav iespējams saņemt. "Banka prasa, lai mēs iesniedzam "Altum" aizdevuma garantiju uz septiņiem gadiem, lai gan "Altum" saskaņā ar normatīvajiem aktiem šādu garantiju var izsniegt tikai uz trim gadiem. Tāpat mums tiek prasīts, lai mēs iesniedzam rakstiskas izziņas no visām pārējām Latvijas bankām, kas, starp citu, nav nedz ātrs, nedz lēts process, izziņas, ka uzņēmumam nav kontu citās bankās vai līdzšinējie konti tajās slēgti. Ņemot vērā, ka "Altum" šādas garantijas neprasa, nav saprotams, kādēļ uzņēmumam tas būtu jādara," saka G. Sisenis. Nākamais bankas nosacījums – samaksāt 5000 eiro soda naudu par "konstatētajiem regulārajiem līguma pārkāpumiem". Šajā punktā ir pretenzijas pret to, ka uzņēmums šā gada janvārī saņēmis finanšu līzinga pakalpojumu no cita

aizdevēja. Banka arī pieprasa, lai šis aizdevējs piekrīt uz gadu atlikt līzinga maksājumus, pretējā gadījumā "Elpa" nevarēs saņemt un izmantot "Altum" kredītu.

Tāpat banka pieprasa, lai uzņēmums nodrošina, ka visi tā darbinieki atver norēķinu kontus "Citadelē". "Es nevaru to nodrošināt. Kā es varu darbiniekus piespiest to izdarīt, ja viņiem jau paņemti hipotekārie un cita veida kredīti citās bankās," saka G. Sisenis. Visbeidzot tiek pieprasīts arī, lai uzņēmums apliecina, ka Kazdangas novada pašvaldība piekrīt, ka tas uz noteiktu laiku var atlikt attīrīšanas iekārtu būvi.

Visas šīs prasības G. Siseņa vērtējumā nozīmē to, ka publiski banka saka "Altum" aizdevumam "jā", bet pēc būtības izvirza tādas papildu prasības, lai uzņēmums nevarētu šo aizdevumu saņemt. "Ņemot vērā, ka bankas riski no šā aizņēmuma

nekādi nepalielinās, drīzāk pat samazinās, tad risks nevar būt šādas attieksmes iemesls. Tādēļ vienīgais acīmredzamais iemesls ir nevēlēšanās pieļaut, ka uzņēmums saņem valsts aizdevumu par 2,9%, tā vietā lai maksātu bankai par kredītlīniju 6,5%. Bankas izvirzītie papildu noteikumi faktiski nozīmē, ka uzņēmums nevarēs saņemt "Altum" aizdevumu.

Atturīgi vērtējumi

AS "Citadele banka" korporatīvās komunikācijas vadītāja Kristine Mennika komentējot situāciju, norādīja, ka bankas prakse un korporatīvās ētikas principi neparedz publisku attiecību apspriešanu ar klientiem. "Klienti vienmēr ir

aicināti jebkurus jautājumus risināt tieši ar banku," viņa teica. Ekonomikas ministrija, kuras tiešā pārziņā ir "Altum", uzskata, ka "minētais gadījums pirmsšķietami izskatās pārmērīgs no bankas izvirzīto prasību puses un būtu jāizvērtē, kāds ir pamatojums šādu prasību izvirzīšanai no bankas puses." EM arī uzskata, ka šis gadījums būtu jāizvērtē banku uzraugošajai institūcijai – Finanšu un kapitāla tirgus komisijai (FKTK). FKTK pārstāve Dace Jansone "LB" komentēja, ka FKTK ir saņēmusi uzņēmuma sūdzību par AS "Citadele banka" izvirzītajām prasībām ir saņēmusi un varēs izteikt savu viedokli pēc tam, kad būs saņemti bankas komentāri. "FKTK dara zināmu, ka kredīta izsniegšana un tā apkalpošana ir vērtējama kā civiltiesisks darījums starp kredītiestādi un tās klientu un FKTK ar likumu nav deleģētas tiesības iejaukties kredītiestādes un klienta savstarpējās attiecībās, piemēram, FKTK nav tiesības izvērtēt kredītiestāžu rīcību civiltiesisku darījumu ietvaros un noteikt kredītiestādēm pienākumus šādu darījumu ietvaros. Vienlaikus FKTK aicina bankas būt sociāli atbildīgas un atbalstīt uzņēmumus šajā situācijā." Savukārt "Altum" pārstāve Sandra Eglīte par minēto gadījumu izteicās, ka, "atbildot vispārīgi, uzsvēram, ka "Altum" kā attīstības finanšu institūcija piešķir aizdevumu gadījumos, kad komercbanka kādu iemeslu dēļ nevar šo finansējumu piešķirt, un šis "Altum" darbības pamata princips pilnībā attiecas arī uz Covid krīzes laiku. Proti, "Altum" finansējumu var piešķirt, ja uzņēmumam tas nav pieejams komercbankā. Tādējādi "Altum" aizdevuma saskaņošana ar komercbanku kā esošu kreditoru ir loģiska kārtība. Praksē, saņemot krīzes aizdevuma pieņemumu no uzņēmuma, "Altum" aicina, lai klients sazinās ar savu banku par iespējamiem situācijas risinājumiem krīzes laikā, tai skaitā, kāda ir situācija ar klienta iepriekšējo saistību atmaksu, kāda ir situācija ar nodrošinājumu jeb ķilu, kāds ir bankas skatījums uz kārtējās kārtas ķilas vai hipotēkas reģistrāciju par labu "Altum". Būtiski, lai starp uzņēmumu un komercbanku par to ir vienošanās, jo jaunu saistību uzņemšanās ietekmē visu esošo saistību atmaksu un iepriekšējās vienošanās ar banku. Savukārt nosacījumi, kādus izvirza banka, ir bankas kompetence, un tie balstās gan uz uzņēmuma un bankas iepriekšējās sadarbības vēsturi, gan uz citiem aspektiem un tos nevaram komentēt."